

POROČILO O UPORABI PRISILNIH SREDSTEV IN NAPADIH NA POLICISTE V LETU 2008

UVOD

Uprava uniformirane policije je pripravila poročilo o uporabi prisilnih sredstev in napadih na policiste v letu 2008. Statistične podatke so pridobili iz računalniške evidence dne 16. 1. 2009.

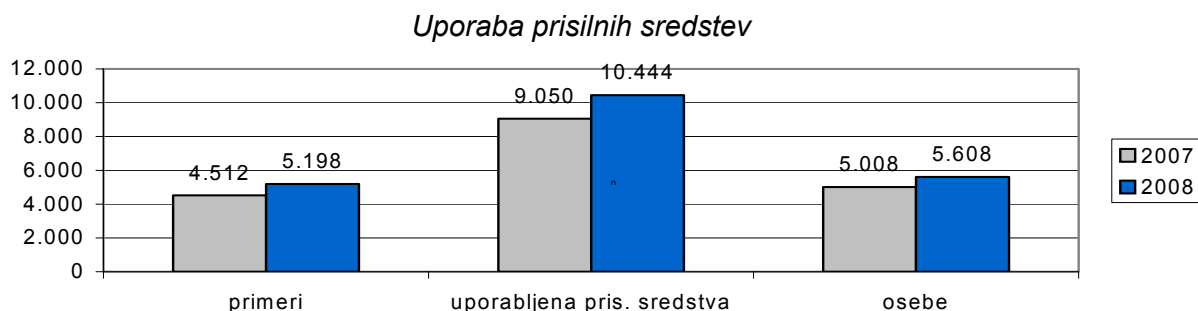
1 UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

1.1 Obseg in vrste uporabljenih prisilnih sredstev

Leta 2008 so policisti v 5.198 (4.512) primerih zoper 5.608 (5.008) kršiteljev¹ uporabili 10.444 (9.050) različnih prisilnih sredstev.

Število uporabljenih prisilnih sredstev se je v primerjavi z letom prej povečalo za 15,4 %, število primerov, ko so bila uporabljena prisilna sredstva, se je povečalo za 15,2 %, število kršiteljev, zoper katere so bila uporabljena, pa se je povečalo za 12,0 %.

Vodje enot so ocenili, da je bilo od skupnega števila 10.444 strokovno in zakonito uporabljenih 10.411 (8.985) prisilnih sredstev, 0 (7) strokovno, vendar nezakonito, 0 (1) nestrokovno in nezakonito ter 19 (29) nestrokovno, vendar zakonito, za 14 pa ocena uporabe na dan pridobitve statističnih podatkov še ni bila vnesena. Nezakonito in/ali nestrokovno so policisti uporabili prisilna sredstva v 10 primerih zoper 19 oseb.

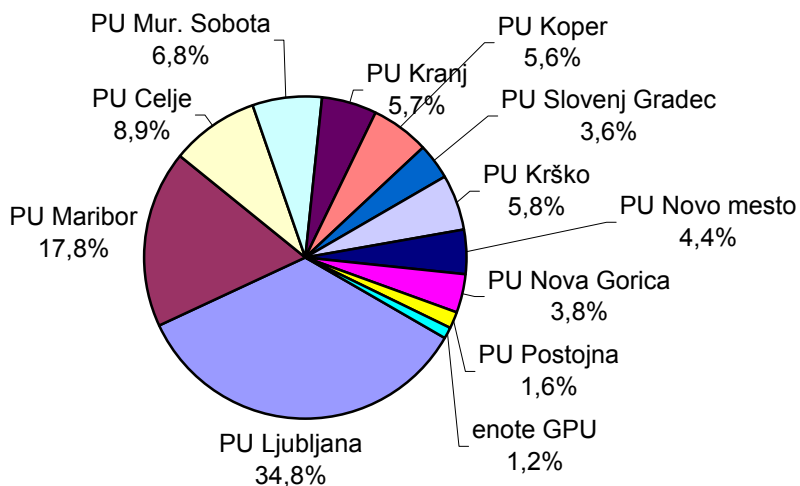
Uporaba posameznih prisilnih sredstev po policijskih enotah

POLICIJSKA ENOTA	SV	PR	FS	PAL	SP	PUV	SO	OS	Skupaj
PU Celje	384	14	521	5	3	2			929
PU Koper	265	13	297	1	12	0		0	588
PU Kranj	304	18	275	1	1	0			599
PU Krško	353	13	234	0	2	0			602
PU Ljubljana	1.833	63	1.672	50	5	6		1	3.630
PU Maribor	805	10	1.032	7	4	1			1.859
PU Murska Sobota	308	12	382	10					712
PU Nova Gorica	188	9	188	5	2	0			392
PU Novo mesto	299	4	156	4	1	0			464
PU Postojna	84	1	79	1	1	0			166
PU Slovenj Gradec	220	19	136	0	0	1			376
NOE GPU	82	0	44	1	0	0			127
Skupaj	5.125	176	5.016	85	31	10	0	1	10.444

¹ Kršitelji so vse osebe v postopkih.

Legenda: SV - sredstva za vklepanje in vezanje, PR - plinski razpršilec, FS - fizična sila, PAL - palica, PS - plinska in druga sredstva za pasivizacijo, VC - vodni curek, KON - konjenica, PMV - posebna motorna vozila, SP - službeni pes, PUV - sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev, SO - strelno orožje, OS - opozorilni strel

Deleži uporabe prisilnih sredstev po policijskih enotah v letu 2008

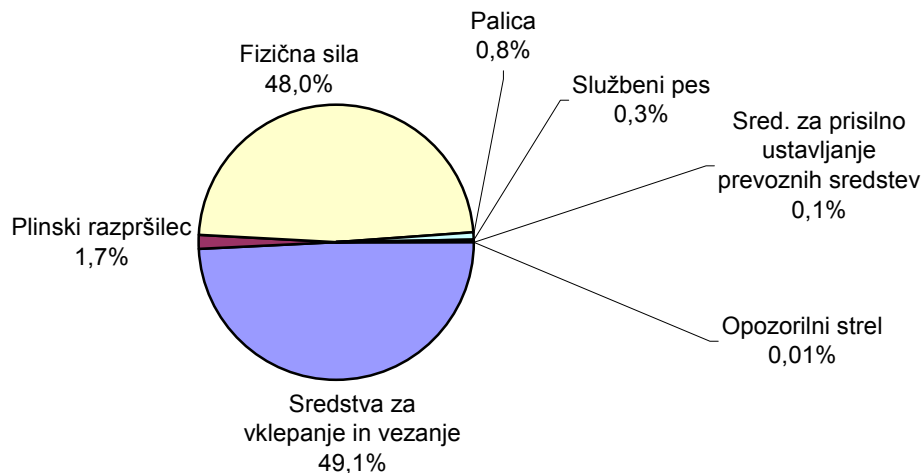

Iz grafa je razvidno, da je bilo leta 2008 največ prisilnih sredstev uporabljenih na območju PU Ljubljana (33,8 %) in Maribor (18,7 %), najmanj pa na območju PU Postojna (1,6 %). Delež uporabe prisilnih sredstev policistov NOE GPU je bil 2,3 %.

Uporaba prisilnih sredstev in opozorilnega strela

Vrsta prisilnega sredstva	2007	2008
Sredstva za vklepanje in vezanje	4.576	5.125
Plinski razpršilec	99	176
Fizična sila	4.235	5.016
Palica	79	85
Plinska in druga sredstva za pasivizacijo	0	0
Vodni curek	0	0
Konjenica	0	0
Posebna motorna vozila	0	0
Službeni pes	33	31
Sred. za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev	18	10
Strelno orožje	2	0
Opozorilni strel	8	1
Skupaj	9.050	10.444

Deleži uporabljenih vrst prisilnih sredstev v letu 2008

Največkrat so bila uporabljena sredstva za vklepanje in vezanje ter fizična sila, uporaba drugih prisilnih sredstev pa je bila manj številna. Od fizične sile so bili največkrat uporabljeni strokovni prijemi – 4.363-krat. Strokovni udarci so bili uporabljeni – 102-krat, strokovni meti – 147-krat, strokovni pritiski – 22-krat, drugi načini uporabe fizične sile pa – 382-krat. Najhujše prisilno sredstvo – strelno orožje ni bilo uporabljeno, 1-krat pa je bil izstreljen opozorilni strel.

1.2 Uporabljena pooblastila

Policisti so prisilna sredstva najpogosteje uporabili pri pridržanju (5.332-krat), dajanju ukazov (1.714-krat), prijemu (1.055-krat), ugotavljanju identitete (565-krat), asistenci (295-krat), privedbi na podlagi odredbe pristojnega organa (288-krat), privedbi brez odredbe (184-krat) in varnostnem pregledu (113-krat).

1.3 Delovna področja in oblike dela

Največkrat so policisti prisilna sredstva uporabili pri vzpostavljanju javnega reda in miru, in sicer 5.499-krat, 2.145-krat pri zagotavljanju varnosti cestnega prometa, 1.662-krat pri preiskovanju kaznivih dejanj, pri obravnavanju dogodkov 404-krat, pri spremljanju oseb 391-krat, pri mejnih zadevah 286-krat, pri preventivni dejavnosti 44-krat in pri varovanju oseb 13-krat.

Glede na oblike dela so policisti največkrat uporabili prisilna sredstva pri intervenciji (4.510-krat), patroljiranju (3.263-krat), pri aktivnosti PPE (521-krat), pri drugih oblikah dela pa manjkrat, uporabljena pa so bila predvsem milejša prisilna sredstva.

Uporaba posameznih prisilnih sredstev glede na obliko dela

Vrsta prisilnega sredstva	Aktivnost PPE	Asistenca	Blokada	Dežurstvo	Intervencija	Opazovanje	Patrujiranje	Poostren nadzor	Varnostna - zaključna akcija	Drugo	Skupaj
Sred. za vklepanje in vezanje	162	94	12	22	1.881	67	1.705	94	72	1.016	5.125
Fizična sila – strokovni prijemi	248	176	1	10	2.183	43	1.290	86	25	301	4.363
Fizična sila – strokovni udarci	4				47	1	36	4		10	102
Fizična sila – strokovni meti	3	4			75	2	48	1	3	11	147
Fizična sila - strokovni pristiski					8	1	8			5	22
Fizična sila - drugi načini	46	16		1	171	8	102	15		23	382
Palica	51				24		6	2		2	85
Plinski razpršilec	7	5			107		55			2	176
Sred. za prisilno ust. prev. sred.			2		1		7				10
Služ. pes z nagobč., brez vrvica					5	5	4			6	20
Služ. pes brez nagobč., na vrvici											
Služ. pes z nagobč., na vrvici		1			8	1	1				11
Strelno orožje											
Opozorilni strel							1				1
Skupaj	521	296	15	33	4.510	128	3.263	202	100	1.376	10.444

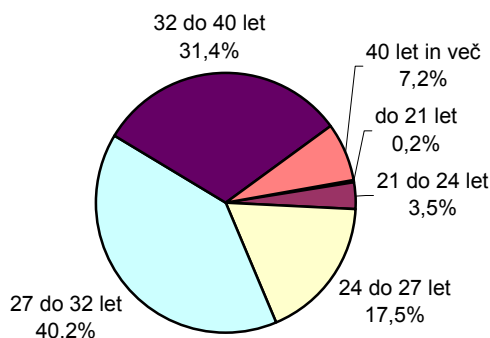
1.4 Starost policistov, ki so uporabili prisilna sredstva

Iz tabele in grafa je razvidno, da je bilo največ policistov, ki so uporabili prisilna sredstva, starih od 27 do 32 let (40,2%), nato od 32 do 40 let (31,4%) ter od 24 do 27 let (17,5%). Policisti so najpogosteje prisilna sredstva uporabili zoper osebe stare od 27 do 32 let (883), od 32 do 40 let (883), do 21 let (875), od 24 do 27 let (666) in od 21 do 24 let (635). Ostale osebe, zoper katere so uporabili prisilna sredstva, pa sodijo v starostno skupino nad 40 let.

Starost policistov ob uporabi prisilnih sredstev

Starost	2007	2008
do 21 let	2	18
21 do 24 let	228	270
24 do 27 let	1.518	1.349
27 do 32 let	2.751	3.088
32 do 40 let	1.803	2.416
40 let in več	435	550
Skupaj	6.737	7.691

Deleži starostnih skupin policistov

2 POSLEDICE UPORABE PRISILNIH SREDSTEV IN NAPADOV

2.1 Poškodbe oseb zaradi uporabe prisilnih sredstev in napadov

Leta 2008 je bilo zaradi uporabe prisilnih sredstev in napadov na policiste poškodovanih 110 (65) kršiteljev in 133 (95) policistov. Poleg tega so bili pri 496 (401) kršiteljih in pri 37 (36) policistih vidni zunanji znaki zaradi uporabe prisilnih sredstev (praske, odrgnine, druge manjše poškodbe kože)².

Posledice uporabe prisilnih sredstev pri policistih in kršiteljih

	Policisti		Kršitelji*	
	2007	2008	2007	2008
Vidni zunanji znaki**	36	37	401	496
Lahka telesna poškodba	93	131	63	109
Huda telesna poškodba	2	2	2	1
Posebno huda telesna poškodba	0	0	0	0
Smrt	0	0	1	0
Skupaj	131	170	467	606

* Kršitelji so vse osebe, zoper katere so bila uporabljena prisilna sredstva.

** Policija od 1. 10. 2003, zaradi ugotavljanja morebitnega grdega ravnanja in spremljanja posledic, ki nastanejo zaradi uporabe posameznega prisilnega sredstva, evidentira vsako prasko, odrgnino ali drugo manjšo površinsko poškodbo, ki je nastala zaradi uporabe prisilnega sredstva.

Telesno poškodovanih je bilo 2,0 % (1,3 %) kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, delež vseh posledic (telesne poškodbe in vidni zunanji znaki uporabe prisilnih sredstev) pa je bil 10,8 % (9,3 %). Pri uporabi prisilnih sredstev je bilo telesno poškodovanih 1,7 % (1,4 %) policistov, delež vseh posledic pa je bil 2,2 % (1,9 %).

Kot sredstva napadov kršiteljev, zaradi katerih so bili policisti telesno poškodovani, so bili najpogostejši odiranje, prijemanje, davljenje (63-krat), udarec z roko (39-krat), udarec z nogo (22-krat), drugi nevarni predmeti (3-krat), nož (2-krat), vozila – osebni avtomobil (2-krat), drugo hladno orožje (1-krat) itn.

² V preteklosti so policisti evidentirali tudi sled poškodbe, ki pa je nov klasifikator telesnih poškodb (velja od 1. 2. 1999) ne vsebuje več. Kljub temu policisti (od 1. 10. 2003), zaradi ugotavljanja morebitnega grdega ravnanja in spremljanja posledic, ki nastanejo zaradi uporabe posameznega prisilnega sredstva, opišejo vsako prasko, odrgnino ali drugo manjšo površinsko poškodbo, ki je nastala zaradi uporabe prisilnega sredstva, in sicer kot vidne zunanje znake uporabe prisilnega sredstva.

Posledice uporabe posameznih prisilnih sredstev pri kršiteljih

Vrste prisilnih sredstev	Brez posledic	Vidni zunanji znaki	Lahka telesna poškodba	Huda telesna poškodba	Skupaj	Delež telesnih posledic (v %)
Sredstva za vklepanje in vezanje	4.719	388	18		5.125	0,4
Fizična sila – strokovni prijemi	4.095	169	98	1	4.363	2,3
Fizična sila – strokovni udarci	75	10	17		102	16,7
Fizična sila – strokovni meti	117	15	15		147	10,2
Fizična sila – strokovni pritiski	21	1			22	0,0
Fizična sila – drugi načini	370	7	5		382	1,3
Palica	82	2	1		85	1,2
Plinski razpršilec	138	37	1		176	0,6
Sred. za pris. ust. prev. sreds.	10				10	0,0
Služ. pes z nagobč., brez vrvice	16	4			20	0,0
Služ. pes z nagobč., na vrvici	11				11	0,0
Strelno orožje						
Opozorilni strel	1				1	0,0
Skupaj	9.655	633	155	1	10.444	1,5

Opomba: Število poškodb pri uporabi posameznih prisilnih sredstev je večje od skupnega števila poškodovanih kršiteljev, ker se pri kršiteljih šteje le končna poškodba.

Največ telesnih poškodb kršiteljev je bilo pri uporabi strokovnih prijemov, sredstev za vklepanje in vezanje, strokovnih udarcev, strokovnih metov in drugih načinov fizične sile, saj je bilo teh sredstev tudi največ uporabljenih.

Pri uporabi strokovnih udarcev je bil delež telesnih poškodb (lahka telesna poškodba ali hujša posledica) 16,7 % (4 %), pri strokovnih metih 10,2 % (5,7 %), pri strokovnih prijemih 2,3 % (1,5 %), pri uporabi drugih načinov fizične sile 1,3 % (3,6 %) in pri uporabi sredstev za vklepanje in vezanje 0,4 % (0,07 %). Ugotavljamo, da je največji delež telesnih poškodb pri uporabi strokovnih udarcev in strokovnih metov, kar pa je razumljivo glede na dejstvo, da gre za hujši obliki uporabe fizične sile, pri katerih pride do povečanega delovanja zunanje mehanske sile na telo kršitelja.

2.2 Posledice uporabe prisilnih sredstev glede na stanje kršiteljev

Stanje kršiteljev in posledice uporabe prisilnih sredstev

Stanje kršiteljev	Brez posledic	Vidni zun. znaki	Lahka tel. pošk.	Huda tel. pošk.	Smrt	Skupaj
Pod vplivom alkohola	2.804	401	80			3.285
Pod vplivom mamil	194	33	9			236
Nepojasnjeno psihično stanje	241	28	10	1		280
Skupaj	3.239	462	99	1	0	3.801

Od 5.608 kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, jih je bilo 3.285 pod vplivom alkohola, 236 pod vplivom prepovedanih drog in 280 v nepojasnjem psihičnem stanju. Zoper navedene osebe so policisti uporabili 8.168 ali 78,2 % vseh prisilnih sredstev

oz. v povprečju več kot dve (2,1) prisilni sredstvi na osebo (pri ostalih je povprečje 1,3 na osebo).

3 NAPADI NA POLICISTE

Med napade na policiste so všteta kazniva dejanja po čl. 299, 300, 301 in 302 Kazenskega zakonika RS (KZ-1).

Leta 2008 je bilo 204 napadov na policiste, kar je 4 manj kot leto poprej, pri tem pa je bilo oškodovanih 277 (305) policistov.

Kazniva dejanja napadov na policiste

	2007	2008	Porast/upad (v %)
Kazniva dejanja (čl. 299, 300, 301 in 302 KZ)	208	204	-1,9
Napadeni policisti	305	277	-9,2

Policisti so bili največkrat napadeni na cestah, trgih, na parkiriščih, v stanovanjih, v gostinskih lokalih, na športnih prireditvah in v službenih prostorih policije. Največkrat so bili napadeni ob nedeljah (38-krat), petkih (35-krat) in sobotah (32-krat), nato pa ob četrtek (30-krat), ob torkih (28-krat), ob sredah (21-krat) in ob ponedeljkih (20-krat), in sicer med 20. in 23.59 uro (57-krat) ter med 00. in 3.59 uro (41-krat) ter 16. in 19.59 uro (41-krat).

Poleg napadov je bilo obravnavanih tudi 73 (78) groženj policistom, od tega največ policistom PU Celje (26) in PU Ljubljana (17), najmanj pa policistom PU Koper (1) in PU Postojna (1).

4 UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

V primerjavi z letom 2007 je bilo leta 2008 število kršiteljev, zoper katere so policisti uporabili prisilna sredstva, število uporabljenih prisilnih sredstev ter tudi število primerov, v katerih so bila uporabljena, večje. Predvsem se je povečalo število obravnavanih kršitev javnega reda z elementi nasilja, pri katerih je bila tudi uporaba prisilnih sredstev najpogostejša (pogosteje so bila uporabljena sredstva za vklepanje in vezanje in fizična sila).³ Predvsem zaradi spremembe Zakona o varnosti cestnega prometa se je zelo povečalo število pridržanih oseb (za 7.190), upiranje pri prijetju (zaradi privedbe ali pridržanja) pa je bil najpogostejši razlog za uporabo prisilnih sredstev.

Najpogosteje uporabljena prisilna sredstva so bila sredstva za vklepanje in vezanje ter fizična sila, in sicer v 97,1 %, kar kaže, da policisti upoštevajo načelo sorazmernosti oziroma da so pri opravljanju policijskih nalog praviloma uporabili najmilejše prisilno sredstvo. Tudi telesnih poškodb kršiteljev je bilo malo glede na sredstva in način upiranja oziroma napada.

Iz statističnih podatkov je tudi razvidno, da so policisti več kot polovico (58,6 %) postopkov, pri katerih so uporabili prisilna sredstva, imeli s kršitelji, ki so bili pod vplivom alkohola, mamil ali v nepojasnjenem psihičnem stanju. Obvladovanje takih kršiteljev je za policiste še

³ Policisti so obravnavali 4.596 (4.441) kršitev po členu 6/1 ZJRM-1 (izzivanje ali spodbujanje k pretepu), 6.424 (6.177) po členu 7/1 ZJRM-1 (prepiranje, vpitje ali nedostojno vedenje), 5.120 (5.064) po členu 6/4, v povezavi s členu 6/1, 6/2 in 6/3 ZJRM – 1 (nasilje v družini), in 3.044 (2.766) kršitev po členu 22/1 ZJRM-1 (neupoštevanje odredbe uradne osebe). Vir: Poročilo o delu policije v letu 2008

zahtevnejše, več pa je tudi možnosti za nastanek posledic. Za obvladanje teh oseb so uporabili 78,2 % vseh prisilnih sredstev, zoper vsako osebo pa povprečno več kot po dve prisilni sredstvi (pri drugih je bilo povprečje 1,3 prisilnega sredstva na osebo).

Policisti so prisilna sredstva uporabili strokovno in zakonito v 99,7 %, kar kaže na visoko raven znanja in usposobljenosti policistov na tem področju.

Kaznivih dejanj preprečitev uradnega dejanja ali maščevanje uradni osebi in napad na uradno osebo, ko opravlja naloge varnosti, je bilo za nekoliko manj kot leta 2007 (4 manj), 5 manj pa je bilo tudi število groženj policistom.

Z analizo uporabe prisilnih sredstev v letu 2008 smo ugotovili tudi, da so policisti prisilna sredstva uporabili v povprečju na 54 obravnavanih kaznivih ravnanj⁴. Najredkeje so prisilna sredstva uporabili policisti PU Novo mesto (na 96 kaznivih ravnanj), najpogosteje pa policisti PU Nova Gorica (na 43 kaznivih ravnanj). Policisti so v povprečju prisilno sredstvo uporabili na 69 upiranj pri privedbi, na 22 upiranj zaradi kršitev javnega reda in mira, na 12 upiranj zaradi prijetja ali odvzema prostosti, pri vsakem upiranju zaradi neupoštevanja zakonitega ukaza policista, pri odvrnitvi napada nase pa so policisti v povprečju uporabili po dve prisilni sredstvi.

Upiranje osebe, ki ne izpolnjuje zakonitih ukazov, moti javni red, upiranje osebe, ki jo je treba prijeti, privedi ali ji odvzeti prostost ter odvrnitev napada na policista ali koga drugega so (med drugim) pogoji za uporabo prisilnih sredstev (51. b člen Zakona o policiji). Iz navedenih podatkov je razvidno, da policisti v veliki večini teh primerov policijsko nalogo očitno izvedejo z milejšimi ukrepi, to pomeni, da prisilna sredstva uporabijo le takrat, ko naloge na drug način ne morejo uspešno opraviti.

Uporaba prisilnih sredstev je občutljiv poseg v človekove pravice in svoboščine, zato je potrebno stalno spremljati in nadzirati stanje na tem področju in si ves čas prizadevati, da bi bilo to čim boljše.

⁴ Zajeti so postopki oziroma obravnavanja kršitev ZJRM, ZVCP, Ztuj, ZNDM in kršitve drugih predpisov ter obravnavanja preiskanih kaznivih dejanj, ne pa tudi drugi postopki pri katerih ravno tako pogosto pride do uporabe prisilnih sredstev (npr. privedba na podlagi odredbe pristojnega organa, ugotavljanje identitete ipd.).